

Nemszeretem gerinctelenek

Várad Zoltán

Természettár, Debrecen

termeszettar@gmail.com

Évszázadok óta az emberek nagy része viszolyog sőt undorodik a rovarok és pókok nagy részétől. Sokszor nem is említhetünk konkrét fajokat, egyszerűen az esetek többségében megmagyarázhatatlanul van ez a fóbia, melynek leküzdésére nem is próbálkoznak. Hat, nyolc vagy esetleg még több láb, a lehető legváratlanabb felbukkanás egyszerre okoz riadalmat, legtöbbször feleslegesen. Irtózunk attól amit nem ismerünk. Vajon ez a félelem életünk kezdete óta megvan? Tudjuk, hogy a gyerekek szívesen vizsgálják a bogarakat és társaikat, bátran megfogják ezeket, azonban a kor előrehaladtával a természetbúvári lélek sokakban változik, háttérbe szorul, halványul, később ennek helyét az ellenkezője tölti be.

Miért félünk azoktól a gerinctelenektől melyeket nem is ismerünk? Honnan ered ez? Miért gondoljuk, hogy jól cselekszünk akkor, ha elveszük gyerekeinktől a felfedezés szabadságát? Minden soklábú "félelmetes"? hogyan lehet, hogy vannak kivételek?

Most legyünk egy kicsit természetbúvárok, bátrak, akik nem félnek semmitől!

Csípőszúnyogok és a bennük rejlő veszélyek

Klein Ágnes¹, Szentiványi Tamara¹, Soltész Zoltán¹, Garamszegi László Zsolt^{1,2}

¹HUN-REN Ökológiai Kutatóközpont, Vácrátót

²HUN-REN Egészségbiztonság Nemzeti Laboratórium Invázióbiológia Divízió, Budapest

klein.agnes@ecolres.hu

A szúnyogok jelenléte eddig sem számított kellemes nyár esti társaságnak, napjainkban azonban első számú közellenségévé váltak. Hazánkban is egyre több idegenhonos, más nevén inváziós faj jelenik meg, mint például az ázsiai tigris szúnyog (*Aedes albopictus*), a japán bozót-szúnyog (*Aedes japonicus*) és a koreai szúnyog (*Aedes koreicus*), melyek jelentős közegészségügyi kockázatot jelenthetnek bizonyos körülmények között, mivel több veszélyes trópusi betegség terjesztői. Az inváziós szúnyogfajok évről évre egyre nagyobb számban vannak jelen és csípésük a megszokottnál erőteljesebb reakciót válthat ki. A szúnyoggyérítés ezért jelentős fontosságúvá vált, azonban fontos szempont, hogy a hatékonyság mellett óvjuk környezetünket, az élővilágot és ezzel az ökoszisztémára kifejtett hatás is a lehető legkisebb legyen. Éppen ezért nemcsak a központi, szervezett irtásra kell hagyatkozni, hanem az egyéni védekezés is kulcsfontosságú. Az új fajok megjelenéséhez és a populációk dinamikájának nyomon követéséhez szükséges a szúnyogfajok monitorozása. Előadásom során bemutatom az inváziós szúnyogfajokat és az általuk terjesztett kórokozókat, illetve a szúnyogmonitor programot is, mely lehetővé teszi a csípőszúnyogok nyomon követését a humán és állategészségügyi szempontból veszélyes kórokozók pontosabb felmérését, és a hatékony szúnyoggyérítési intézkedések tervezését és végrehajtását.

A szőnyeg széléről – varjúszemmel a 3. háború küszöbén

Solt Szabolcs^{1,*}, Lovászi Péter¹, Karcza Zsolt¹, Lukács Katalin¹, Tokody Béla¹

¹ Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest

solt.szabolcs@mme.hu

A vetésivarjú-állomány hazánkban jelenleg stabilizálódott, 2001-ben történt védetté nyilvánítása óta enyhe növekedést mutat, s bár aktuális állománya ugyanúgy nagyságrendileg egytizede az egykorinak, már e kismértékű pozitív változás is újabb elégedetlenségi hullámot gerjeszt, különösen a városi kolóniák kapcsán. A vetési varjút kivételes intelligenciája és rendkívül magas szintű szociális készségei nagyon alkalmazkodó fajjá teszik a táplálkozás és a költőhely-választás szempontjából egyaránt; ebből keletkeznek az ember-varjú konfliktusok. A mezőgazdasági környezetben okozott problémák kezelése kellő előrelátással és befektetett energiával ugyan még megoldható, de úgy tűnik, hogy sok esetben a gazdálkodók inkább szélsőséges megoldásokat részesítenék előnyben. A városokba behúzódott vetésivarjú-állományok viszont a helyiek komoly ellenszenvét vívják ki, mind valós (zajterhelés, predációs nyomás, járművek felületét kikezdő ürülék), mind inkább vélt (közegészségügyi) aggályok okán. Az érintett lakóközösségek szerint a varjaknak nincs helye lakott területen. Az előadás során kitérünk a faj állományának történetére, a varjak reakcióira az emberi beavatkozásokra, és a ma tapasztalható emberi reakciók valós gyökerére. Esettanulmányokat és megoldási alternatívákat mutatunk mind a kül-, mind a belterületi problémakezelésre.

Denevérekkel kapcsolatos konfliktushelyzetek és kezelésük

Boldogh Sándor András^{1,2}

¹ Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Természetmegőrzési Osztály, Jósvafő

² Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Emlősvédelmi Szakosztály, Budapest

sandorboldogh@yahoo.com

A hazai denevérfajok jelentős része telepszik meg az ember közelében, ami nagyon sok konfliktushelyzetet eredményez. A denevérek szinantropizációja különösen összetett és problematikus, ugyanis nem csak elterjedt és gyakori, de rendkívül ritka és sérülékeny fajok is érintettek a jelenséggel. A speciális életmód, a különleges élőhelyi igények, a csoportképzés, illetve a mélyen rögzült előítéletek komoly kihívások elé állítják a konfliktushelyzetek kezelőit, elsősorban a denevérkutatókat és a denevérvédőket. Különösen „érzékeny” teszi a szakmai területet a denevérek zoonózisokban játszott szerepe, ill. az emiatt kialakuló averziók. Az újabb tudományos eredmények szerint az élőhelyvesztés mellett a denevérekre rendkívül jelentős mértékben hat a klímaváltozás, ami korábban ismeretlen konzervációbiológiai és epidemiológiai problémákat és konfliktusokat okoz. Az elmúlt években hazánkban több olyan célirányos program indult, melyek az emberek és denevérek közötti interakciók feltérképezést, illetve hatékony problémakezelő módszerek kidolgozását célozták, az előadás ezek eredményeibe nyújt bepillantást.

Együtt élünk vagy együtt létezünk a vadvilággal a városban?

Heltai Miklós

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Vadgazdálkodási és Természetvédelmi Intézet, Gödöllő

heltai.miklos@gmail.com

Az ember-vadvilág együtt létezés egyidős probléma az emberiség keletkezésével, majd az emberi lakóhelyek, települések létrejöttével. Azaz az ember és az állatvilág ko-evolúciós folyamatban idomult egymáshoz. Az így az ember mellé került fajok jelenlétét ma is mindenki természetesnek veszi és vagy nem is foglalkozik azokkal (háziveréb), vagy az épületeiből megpróbálja azokat távoltartani (háziegér), vagy a települések teljes területén próbálja irtani állományait (házi-, majd vándorpatkány). A polgári nagyvárosok kialakulásával egy újabb beköltözési hullám kezdődött el. Ekkor főleg kisebb énekesmadarak költöztek mellénk. Fecskék, feketeregők, cinkék jelentek meg a házak között és előbb csak téli vendégként, majd állandó fajként tették színesebbé életünket és szolgáltattak ingyenesen az emberiség számára. A városi galambokat, gerléket leszámítva valójában senkit nem zavartak ezek a várost kihasználó fajok. De a folyamat itt nem ért véget. A nyolcvanas években kezdődött és napjainkban is egyre intenzívebben zajlik az úgynevezett konfliktusos fajok (szarkák, varjak, nyestek, őzek, vaddisznók, stb.) beköltözése. Ez a harmadik hullám már komoly nehézségeket hozott. Az együttélés, együtt létezés, kizárás, kivétel, gazdálkodás lehetőségei nem tisztázottak, a lakosság hozzáállása ambivalens és érzelem vezérelt, a jogszabályi háttér nem rendezett. A vita alapvetően az együttélés és az együtt létezés fogalmi meghatározásával és az arra épülő tudatos gazdálkodással oldható fel.

A láthatatlan probléma – egy különös rágcsáló felbukkanása lakott területeken

Németh Attila¹, Moldován Orsolya^{2,3}

¹ Debreceni Egyetem, MÉK Természetvédelmi Állattani és Vadgazdálkodási Tanszék, Debrecen

² Debreceni Egyetem, Állattenyésztési Tudományok Doktori Iskola, Debrecen

³ Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, Debrecen

nemeth.attila@agr.unideb.hu

A hazánkban megtalálható földikutyafajok, a magyar- (*Nannospalax hungaricus*) és a délvidéki földikutyák (*Nannospalax montanosyrmiensis*) Magyarország legveszélyeztetettebb emlősei közé tartoznak. Az elmúlt fél évszázad során, a nagyterjedésű legelőterületek szántóföldekké alakulásával ezek a fajok rendkívül visszaszorultak. Emiatt pontos hazai elterjedésük és a fennmaradt állományaik száma nem teljesen ismert. A még létező állományaik felkutatása ezért a hazai természetvédelem sürgető feladata. Azonban az ennek során előkerülő újabb állományok sokszor a természetvédelem számára szokatlan, sőt nehezen kezelhető helyzeteket okoznak. A megtalált állományok ugyanis sokszor nem védett, vagy természetközeli állapotú területeken kerülnek elő, hanem városok, falvak peremén vagy éppen belterületeken. Beépítésre szánt üres területeken, de olykor mezőgazdasági területen is lehetnek földikutyáállományok. Azonban nehéz megvédeni ezeket a rendkívül ritka állatokat olyan helyeken, ahol sok más érdeket is figyelembe kell venni. Az előadásban bemutatunk néhány konkrét példát arra, hogy milyen nehézségeket okoz a földikutyák megóvása ezekben a helyzetekben. Ismertetjük továbbá az eddigi próbálkozásokat és a kidolgozott megoldásokat a problémák kezelésére. Végül megvitatjuk az eddig elért sikereket és a tanulságokat.

Eurázsiai hód – vízmegtartó önkéntes vagy keresetlen munkatárs?

Juhász Erika^{1,2} – Molnár Zsolt¹ – Biró Marianna¹

¹HUN-REN Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót

²HUN-REN Nemzeti Egészségbiztonsági Laboratórium, Budapest

juhasz.erika@ecolres.hu

Az eurázsiai hód korábban kipusztított, napjainkra újra elterjedté vált, őshonos, ökoszisztéma-mérnök állatfajunk. Gátak építésével, kotorékok és csatornák ásásával, valamint fásszárúak rágásával, kidöntésével jelentősen átalakítja a tájat. Tevékenysége természetvédelmi jelentőségű ökológiai hatásokkal és ember-vadvilág konfliktusokkal jár. A gátépítés következtében mederduzzasztás, egyes esetekben medren kívüli elöntés jön létre, növekszik az élőhelyi heterogenitás, diverz mocsári élőhelyek fejlődnek, melyek szaporodóhelyként szolgálhatnak számos kételtűfajnak és madárfajnak. Természetvédelmi szempontból mérlegelendő hatásokat is meg kell említeni, ilyenek az inváziós fásszárú fajok lehetséges versenyelőnye a hód által képzett léceken, a megnövekvő vízhatás botanikai szempontból értékes gyepeken, továbbá a hosszirányú átjárhatóság csökkenése. Ember-vadvilág konfliktusokkal jár a faültetvényekben és mezőgazdasági területeken jelentkező rágáskár, a művelés alá vont és beépített területek elárasztása, a töltés- és gáttestekben, illetve utak alatt való üregedés. A hód ugyanakkor számos pozitív hatást gyakorolhat a tájra az ott élő, ott gazdálkodó ember szempontjából is: vízvisszatartás, árvízcsúcs-apasztás, fitomassza-növekedés az elöntött gyepeken, mikroklímaszabályozás, stb. Az előadásban kritikai szemlélettel kerülnek bemutatásra a hódokkal összefüggő konfliktusok kezelésének aktuális és potenciális módszerei (technikai eszközök, gyérítés, gazdálkodási gyakorlatok megváltoztatását ösztönző támogatások).

Nagyragadozókhoz kapcsolódó ember-vadvilág konfliktusok Magyarországon

Sütő Dávid

WWF Magyarország, Természetvédelmi Osztály, Nagyragadozók Program, Budapest

david.suto@wwf.hu

A nagyragadozók Európa-szerte, így hazánkba is visszatértek az utóbbi évtizedekben köszönhetően az egyre erőteljesebb természetvédelmi szabályozásnak, a szocio-ökonómiai és ökológiai változásoknak. Ez viszont számos kihívás elé állítja az érintetteket, köztük is elsősorban a vadászokat, vadgazdálkodókat és a haszonállattartókat, különféle konfliktushelyzeteket teremtve. A nagyragadozók jelenléte és hatásaik viszont kiemelt jelentőségű az egészségesen működő ökoszisztémák számára, megőrzésük így kulcsfontosságú. Ennek sikere Európában azonban erőteljesen az emberek, a nagyragadozók felé mutatott toleranciájától függ, hiszen a kontinens már régóta nagykiterjedésű emberi behatás alatt áll, gyakran használnak így ezek a fajok is olyan élőhelyeket, amik nem mentesek az emberi jelenléttől. A nagyragadozókkal kapcsolatos ember-vadvilág konfliktusok kezelése, azonban összetett feladat, mely gyakran túlmutat pusztán az általuk okozott károkon, melyek mögött gyakran mélyebb társadalmi, gazdasági problémák és tévhitek állhatnak.